

Mariusz Skiba

Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie

DZIESIĘCIOLECIE DZIAŁALNOŚCI STRUKTURY PEŁNOMOCNIKÓW KOMENDANTÓW POLICJI DS. OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA (2004–2014)

Wstęp

Ustawa o Policji z 6 kwietnia 1990 r. stanowiła przełom w historii polskich formacji policyjnych. Odnowiona formacja stojąca na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego miała spełniać standardy odpowiednie dla demokratycznego państwa, opartego na idei praw człowieka, którego organy władzy działają na podstawie i w granicach prawa. Z uwagi na to, w ustawie zawarto nowe instytucje prawne służące poszanowaniu godności, zwłaszcza osób, wobec których funkcjonariusze wykonywać mieli czynności służbowe. Miały być one wykonywane w sposób *najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte*. Zupełnym *novum* w akcie prawnym rangi ustawy był artykuł 14 ust. 3: *Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności obywateli oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka*¹. Kolejnym krokiem w stronę podniesienia wymagań wobec Policji w zakresie poszanowania praw człowieka były zmiany wprowadzone pierwszą nowelizacją ustawy, w lipcu 1995 r. Zmodyfikowano wówczas treść wspomnianego art. 14 ust. 3 ustawy, i innych, poprzez zastąpienie terminu *obywateli* słowem *ludzi*. Tym samym zakres policyjnych powinności został ukierunkowany na każdego człowieka, bez względu na jego przynależność państwową. Niezwykle znamiennej była zmiana określenia samej formacji. W znowelizowanym art. 1 ustawy Policję nazwano *służącą społeczeństwu*².

---

¹ Ustawa o Policji z 6 kwietnia 1990 r. (DzU z 1990 r., nr 30, poz. 179).

² Ustawa z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (DzU z 1995 r., nr 104 poz. 115).

Niniejsze opracowanie stanowi próbę ukazania rozwoju jednego z kierunków działania Policji, którymi zajmowały się osoby ustanowione w komendzie głównej, komendach wojewódzkich, stołecznej oraz jednostkach szkoleniowych jako pełnomocnicy do spraw ochrony praw człowieka. Struktura pełnomocników została utworzona w 2004 r. Jej zadaniem było wprowadzanie nieodzownych zmian służących zwiększaniu poziomu praworządności działań oraz realizacji służebnej roli w społeczeństwie. Artykuł wychodzi naprzeciw dużemu zainteresowaniu działalnością pełnomocników ds. ochrony praw człowieka, jako pewnemu fenomenowi. W żadnym bowiem kraju nie zdecydowano się na utworzenie podobnego rozwiązania.

1. Działalność na rzecz podnoszenia standardów praw człowieka w okresie poprzedzającym utworzenie struktury pełnomocników

W latach 90. XX wieku pod adresem Policji kierowano liczne zastrzeżenia oraz postulowano potrzeby wprowadzania zmian w kierunku zapewnienia ochrony praw człowieka. Wyrażały je publikacje w środkach masowego przekazu, ale też instytucje międzynarodowe i krajowe, które domagały się wprowadzania w życie rozwiązań deklarowanych przez rząd Polski w związku z ratyfikacją umów międzynarodowych. Podczas przygotowywania kolejnych sprawozdań z realizacji przez Polskę konwencji dotyczących ochrony praw człowieka, poszczególne ministerstwa domagały się informacji o wprowadzanych w Policji rozwiązaniach zmierzających do gwarancji praw. Istotnym elementem był rozpoczęty proces integracji z Unią Europejską i związane z tym upowszechnianie wiedzy na temat nowych wyzwań stojących przed Policją³.

W odpowiedzi na nie zdecydowano o utworzeniu w strukturach polskiej Policji funkcji pełnomocnika komendanta głównego Policji, który koordynowałby działania związane z programem Rady Europy *Policja a Prawa Człowieka 1997–2000*. Reprezentowanie polskiej Policji w tym programie powierzono Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. 4 grudnia 1998 r. komendant główny Policji ustanowił swojego Pełnomocnika ds. Praw Człowieka – koordynatora tego programu. Został nim podinspektor Jacek Węgrzyn z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Do jego

---

³ Np. E. Szydłowska, M. Krauzowicz, *Europejskie standardy ochrony praw człowieka* [w:] *Polska policja na drodze do Unii Europejskiej*, pod red. B. Góralczyka, Warszawa 2000.

głównych zadań należało powołanie w Policji grupy roboczej ds. praw człowieka, nawiązanie kontaktów z pełnomocnikami z innych państw członkowskich Rady Europy, organizacjami międzynarodowymi i krajowymi, m.in. Helsińską Fundacją Praw Człowieka oraz ekspertami w dziedzinie praw człowieka oraz opracowanie koncepcji wdrożenia i monitoringu europejskich standardów praw człowieka w polskiej Policji⁴.

W tym czasie działalność pełnomocnika skupiała się na dwóch obszarach. Pierwszym było współdziałanie międzynarodowe, drugim – praca koncepcyjno-organizacyjna, która miała przygotować polską Policję do wprowadzania konkretnych zmian. W wyniku realizacji programu Rady Europy sprecyzowane zostały podstawowe kierunki pracy. Zostały one zawarte w zadaniach nowego pełnomocnika, którym 13 sierpnia 2001 r. został nadkomisarz dr Piotr Bogdalski z Wyższej szkoły Policji w Szczytnie. W decyzji komendanta zawarto jedno zdanie preambuły, w którym jako powód ustanowienia stałego pełnomocnika ds. ochrony praw człowieka podano: *kierowanie się szczególną troską o respektowanie standardów praw człowieka w działalności polskiej Policji*. Określone zostały trzy podstawowe zadania pełnomocnika: 1) propagowanie praw człowieka w Policji, 2) dbanie o przestrzeganie standardów ich ochrony w działalności Policji oraz 3) reprezentowanie komendanta głównego Policji w krajowych i międzynarodowych przedsięwzięciach poświęconych prawom człowieka. Zadania te skonkretyzowane zostały poprzez wyszczególnienie dziewięciu planowanych przedsięwzięć. W realizację koncepcji pełnomocnika obok biur KGP włączone zostały kolejne jednostki Policji. Pełnomocnik otrzymał uprawnienie do zwracania się o niezbędną pomoc do komendantów wojewódzkich oraz komendantów jednostek szkoleniowych Policji⁵.

Za główne osiągnięcia polskiej Policji w latach 1998–2003 w zakresie propagowania praw człowieka w Policji uznawano wdrożenie problematyki praw

---

⁴ Grupa robocza składała się z pięciu funkcjonariuszy z Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz szkół Policji w Słupsku, Katowicach i Pile. Grupa miała charakter nieetatowy. Zob. Decyzja 237/98 Komendanta Głównego Policji [dalej: KGP] z dnia 4 grudnia 1998 roku w sprawie ustanowienia Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka – koordynatora Programu Rady Europy, „Policja a Prawa Człowieka 1997–2000”; Decyzja nr 18/2000 KGP z dnia 25 stycznia 2000 r. zmieniająca decyzję nr 237/98 KGP z dnia 4 grudnia 1998 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka – koordynatora Programu Rady Europy, „Policja a Prawa Człowieka 1997–2000” zmieniona Decyzją nr 224 KGP z dnia 13 grudnia 1999 r.

⁵ Decyzja nr 204 KGP z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika KGP ds. Praw Człowieka.

człowieka na każdym poziomie kształcenia policyjnego. Pod koniec 2001 r. uruchomiona została policyjna strona internetowa poświęcona prawom człowieka. W jednostkach Policji prowadzono dystrybucję publikacji na temat standardów ochrony praw człowieka⁶. Był to okres wprowadzania wielu zmian w różnych aspektach służby Policji, których skutkiem miało być wypełnienie standardów ochrony praw człowieka. Między innymi, od 1998 r. wdrożona została procedura interwencji domowej pn. *Niebieska Karta*. W 2001 r. opracowano *Policyjny Program Wspomagania Ofiar Przestępstw*. W zakresie ograniczania handlu ludźmi, w ramach projektów międzynarodowych, wzmacniano współpracę z policjami innych państw oraz z innymi podmiotami działającymi w obszarze praw człowieka na poziomie krajowym i międzynarodowym (np. *La Strada*). W komendach wojewódzkich wyznaczono zespoły odpowiedzialne za tę problematykę i przeprowadzono szkolenia. W reakcji na badania Sławomira Cybulskiego opublikowane przez Helsińską Fundację Praw Człowieka w 2002 r. skontrolowano stan techniczno-sanitarny, wyposażenia pomieszczeń dla osób zatrzymanych, zasadność zatrzymywania osób i przestrzeganie ich praw oraz dokumentację z tym związaną w 188 komendach miejskich i powiatowych⁷.

Ważnym aspektem przemian w Policji w kierunku poszanowania praw człowieka była debata dotycząca etosu policyjnej służby, która toczyła się w latach 90. XX wieku⁸. Jednym z jej efektów było opracowanie *Zasad etyki zawodowej policjanta*, które wprowadzone zostały do użytku służbowego 14 lipca 1999 r. Pierwsza z zasad głosiła, że policjant służąc ludziom zobowiązany jest do *poszanowania godności i praw każdego człowieka*. *Zasady* wprowadzone zostały na mocy decyzji komendanta głównego, a także przez Sejm do treści ustawy o Policji – w rocie ślubowania oraz w określeniu obowiązków policjanta i spraw dyscyplinarnych. Stały się tym samym częścią skodyfikowanego prawa policyjnego⁹.

---

⁶ Szerzej na temat działań zob. *Realizacja przez Polskę postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. V Sprawozdanie okresowe Rzeczypospolitej Polskiej z realizacji postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*, Warszawa 2005, s. 24–25.

⁷ Tamże, s. 59–61, 70, 216, 221–222; S. Cybulski, *Policjanci i ich klienci. Prawo w działaniu – raport z monitoringu*, Warszawa 2001.

⁸ Np. *Wybrane Zagadnienia Etyki Policji* pod red. J. Czerniakiewicza, Szczytno 1997; B. Hołyst, *Problemy etyki w działalności policji* [w:] L. Tyszkiewicz (red.), *Problemy nauk penalnych*, Katowice 1996.

⁹ Decyzja nr 121/99 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 lipca 1999 roku; z dniem 1 stycznia 2004 r. *Zasady* w nowej, poszerzonej wersji wprowadzone zostały w formie zarządzenia KGP.

27 października 2004 r. w Genewie miała miejsce obrona *V Sprawozdania Rzeczypospolitej Polskiej z realizacji postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*, obejmującego okres od stycznia 1995 r. do 1 października 2003 r. Podczas obrony, na zarzuty dotyczące nieprzestrzegania przez polską Policję postanowień tej konwencji odpowiadał zastępca komendanta głównego Policji. To doświadczenie było bezpośrednim impulsem do poszerzenia działań na rzecz ochrony praw człowieka poprzez większe zaangażowanie kierowników jednostek szczebla regionalnego. Przyjęto nowatorskie rozwiązanie – powołano pełnomocników komendantów Policji ds. ochrony praw człowieka w komendach wojewódzkich i stołecznej, a także w jednostkach szkoleniowych Policji¹⁰.

2. Kształtowanie struktur oraz zadania w zakresie ochrony praw człowieka

Struktura pełnomocników powstała na mocy polecenia Komendanta Głównego Policji, zawartego w piśmie o sygnaturze T-250/109/04 z 8 grudnia 2004 r. Komendant główny zobowiązał w nim komendantów wojewódzkich oraz stołecznego, a także komendantów szkół Policji do ustanowienia w kierowanych przez nich jednostkach, pełnomocników do spraw ochrony praw człowieka. Jako główne zadania pełnomocników wskazano propagowanie praw człowieka w Policji oraz dbanie o przestrzeganie standardów ich ochrony w działalności Policji. Głównymi problemami dostrzeganymi w Policji, na których skupiać się miała uwaga pełnomocników uznano: przemoc w rodzinie, handel ludźmi, poszanowanie praw ofiar przestępstw, przeciwdziałanie dyskryminacji, rasizmowi, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji. Za istotny obszar, uznano także problem korupcji rozumianej jako zaniechanie lub nadużycie władzy sprzeczne z ideą *democratic policing*¹¹.

Uzasadnieniem tej decyzji było „znaczenie problematyki moralnej w wykonywaniu zawodu policjanta i jego służebną wobec społeczeństwa rolę, a także konieczność wzmocnienia oraz uzupełnienia obowiązków i praw policjanta wynikających z demokratycznie stanowionego prawa”. Zob. Zarządzenie nr 805 KGP z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”.

¹⁰ M. Wydra, *Informacja dot. funkcjonowania sieci pełnomocników ds. Ochrony Praw Człowieka w Policji z dnia 12 maja 2008 r.*, s. 1.

¹¹ K. Gęsik, *Pełnomocnicy komendantów (KGP, KWP) ds. ochrony praw człowieka*, Warszawa, 5 marca 2007 r., s. 1.

Bardzo wymownym aktem było przyjęcie symbolicznej formuły podczas tworzenia tej struktury – nawiązania do światowej tradycji praw człowieka. Ustanawianie pełnomocników w województwach rozpoczęto bowiem z dniem 10 grudnia 2004 r., to jest w rocznicę uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka w Paryżu w 1948 r. (Światowy Dzień Praw Człowieka). Funkcję pełnomocnika powierzono wyselekcjonowanym funkcjonariuszom Policji, którzy pełnili te obowiązki nieetatowo, jako dodatkowe zadanie w zakresie swoich dotychczasowych obowiązków. Powołano na nią policjantów różnych pionów Policji, służących głównie w wydziałach: prewencji, kontroli, prezydialnych i komunikacji społecznej.

Koordynacją działań pełnomocników zajmował się pełnomocnik komendanta głównego Policji ds. ochrony praw człowieka. Do roku 2014 funkcję tę pełniło troje oficerów. Od 3 marca 2005 do lipca 2007 r. funkcję pełnomocnika sprawowała młodszy inspektor Krystyna Gęsik z Biura Taktyki Zwalczania Przystępczości Kryminalnej, następnie z Biura Kontroli. 11 lipca 2007 r. komendant główny powierzył obowiązki pełnomocnika nadkomisarzowi Marcinowi Wydrze, radcy Biura Kontroli KGP. Do kolejnej zmiany doszło w 2010 r., kiedy to z dniem 24 sierpnia 2010 r. pełnomocnikiem ds. ochrony praw człowieka został młodszy inspektor Krzysztof Łaskiewicz, były dyrektor Biura Kadr i Szkolenia KGP.¹²

Od początku funkcjonowania sieci pełnomocników realizację zadań utrudniało kilka czynników o charakterze organizacyjnym. W komendzie głównej było to usytuowanie pełnomocnika w służbie kryminalnej, a następnie w Biurze Kontroli. Problemem było również zapewnienie bieżącego zastępstwa pełnomocnika, co było szczególnie dolegliwe z uwagi na udział w projektach międzynarodowych, poza granicami kraju. W komendach wojewódzkich i stołecznej sytuacja była bardzo zróżnicowana. W komendzie stołecznej

---

¹² Decyzja nr 96 KGP z dnia 3 marca 2005 r., w sprawie ustanowienia Pełnomocnika KGP do spraw Ochrony Praw Człowieka; Decyzja nr 478 KGP z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika KGP do spraw Ochrony Praw Człowieka w Policji; Decyzja nr 327 KGP z dnia 27 maja 2008 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika KGP do spraw Ochrony Praw Człowieka; Decyzja nr 235 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 sierpnia 2010 r. w sprawie Pełnomocnika KGP do Spraw Ochrony Praw Człowieka; Od października 2012 r. pełnomocnik przejął zadania z zakresu równego statusu kobiet i mężczyzn. Zob. Decyzja Komendanta Głównego Policji z dnia 20 maja 2013 roku w sprawie Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka.

utworzono odrębne stanowisko dla oficera zajmującego się ochroną praw człowieka. W pozostałych – pełnomocnicy realizowali zadania z tego obszaru w różnym zakresie, w zależności od komórki organizacyjnej oraz uwarunkowań miejscowych, co wpływało ujemnie na organizację pracy. Mając to na uwadze w październiku 2007 r. pełnomocnik KGP wystąpił do Komendanta Głównego Policji przybliżając wyzwania stojące przed Policją w kolejnych latach, charakteryzując organizację sieci pełnomocników oraz wnioskując o wprowadzenie rozwiązań służących usprawnieniu pracy. Pierwszy wniosek dotyczył usytuowania Pełnomocnika w Gabinetcie KGP, drugi – powołania w KGP zespołu ds. Ochrony Praw Człowieka, trzeci – utworzenia w komendach wojewódzkich odrębnych stanowisk rangi radcy lub eksperta, podporządkowanych bezpośrednio komendantom wojewódzkim (stołecznemu), z szerokim zakresem zadań¹³.

Dezyderaty pełnomocnika spotkały się z aprobatą. Komendant główny okólnikiem z 23 października 2007 r. polecił komendantom wojewódzkim i stołecznemu wydzielenie w strukturach jednostek rangi wojewódzkiej samodzielnych stanowisk, podległych bezpośrednio komendantom oraz powołanie na nie osób wyłonionych w drodze konkursów. Proces tworzenia stanowisk i powoływania etatowych pełnomocników komendantów wojewódzkich trwał do końca stycznia 2008 r. Przed kandydatami postawiono szczególne wymagania. Poza formalnymi, zawartymi w rozporządzeniu ministerialnym, określone zostały tzw. wymagania pożądane, które zakomunikowano w środowisku policyjnym w ogłoszeniach dla kandydatów do konkursu. Były to: ukończone szkolenie z zakresu ochrony praw człowieka (np. Szkoła Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka), doświadczenie w działalności na rzecz ochrony praw człowieka, doświadczenie w organizowaniu i/lub prowadzeniu szkoleń, komunikatywna znajomość języka angielskiego,

---

¹³ Pełnomocnik w tym wydaniu, jako ekspert w dziedzinie praw człowieka, miałby za zadanie nie tylko realizację zadań zleczanych centralnie do realizacji w tej dziedzinie ale również stanowiłby główne ciało doradcze Komendanta Wojewódzkiego w zakresie stosowania najlepszych rozwiązań i procedur w dziedzinie ochrony praw człowieka w działaniach Policji oraz, co bardzo ważne, stanowiłby swoiste ciało konsultacyjne w zakresie przygotowywanych oficjalnych stanowisk (nie tylko pisemnych, ale również oficjalnych wystąpień KWP np. dla mediów) w przypadku zaistnienia na podległym terenie wrażliwych z punktu widzenia poszanowania praw człowieka, zdarzeń z udziałem Policji. M. Wydra, *Notatka dot. funkcjonowania sieci Pełnomocników ds. Ochrony Praw Człowieka w Policji z 10 października 2007 r.*, s. 3.

doświadczenie we współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi, umiejętność opracowywania i realizacji projektów¹⁴.

W listopadzie 2007 r., w komendzie głównej, w strukturach Gabinetu KGP powstał Zespół ds. Ochrony Praw Człowieka, w skład którego wszedł pełnomocnik oraz dwóch pracowników korpusu służby cywilnej. Zespół istniał do wiosny 2013 r., do czasu zmian organizacyjnych KGP. Od 20 maja tego roku, w strukturze Gabinetu KGP przewidziano Jednoosobowe Stanowisko ds. Ochrony Praw Człowieka przy zapewnieniu zastępstwa w ramach Gabinetu KGP¹⁵. Na przestrzeni lat 2008–2014 doszło do zmian organizacyjnych w kilku komendach na szczeblu wojewódzkim. Polegały one na tworzeniu w trzech jednostkach zespołów ds. ochrony praw człowieka oraz ustanawianiu w części komend miejskich, powiatowych i rejonowych osób koordynujących zagadnienie ochrony praw człowieka. Samodzielne stanowiska ds. ochrony Praw Człowieka ustanowiono w służbie wspomagającej. Zostały one obsadzone przez funkcjonariuszy Policji. Wyjątkiem była KWP w Gdańsku, gdzie na funkcję pełnomocnika powołano podinspektora Policji w stanie spoczynku, na stanowisku w korpusie służby cywilnej (starszy specjalista).

Na podstawie przypisanych przez pełnomocnika KGP zadań pełnomocnicy mieli pełnić funkcje doradcze dla kierownictw komend we wdrażaniu rekomendacji i zaleceń oraz reprezentacyjne w przedsięwzięciach dotyczących praw człowieka. Podstawą ich działalności było monitorowanie działań Policji, inicjowanie i uczestnictwo w przedsięwzięciach służących podnoszeniu standardów służby, a przede wszystkim popularyzowanie w środowisku policyjnym wiedzy na temat praw człowieka. Zaproponowane zadania stały się podstawą wprowadzenia zapisów w regulaminach komend oraz w zakresach zadań funkcjonariuszy na stanowiskach do spraw ochrony praw człowieka¹⁶.

---

¹⁴ Pismo Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka do komendantów wojewódzkich i stołecznego Policji z 30 października 2007 r., s. 1.

¹⁵ Decyzja nr 211 KGP z dnia 20 maja 2013 r. w sprawie Pełnomocnika KGP do Spraw Ochrony Praw Człowieka <<http://isp.policja.pl/isp/prawa-czlowieka-w-poli/siec-pełnomocnikow/147,Pełnomocnik-KGP.html>>, 7 lipca 2014 r.

¹⁶ 1) propagowanie praw człowieka i dbanie o przestrzeganie standardów ich ochrony w jednostkach i komórkach organizacyjnych Policji na terenie województwa, 2) bieżące monitorowanie działań Policji pod kątem respektowania godności ludzkiej i przestrzegania praw człowieka, a także proponowanie rozwiązań mających na celu utrzymanie wysokich standardów w tym zakresie, 3) inicjowanie współpracy oraz utrzymywanie stałego kontaktu z instytucjami i organizacjami pozarządowymi mogącymi wspomóc działania Policji w dziedzinie ochrony praw

Do pierwszego spotkania nowo powołanych pełnomocników KWP i KSP doszło w dniach 11–15 lutego 2008 r., a pełnomocników szkół – 6–7 marca 2008 r. Dokonano wówczas przeglądu zadań oraz ustalone zostały priorytety działań na lata 2008–2009. Ujęte one zostały w pięciu obszarach. Były to:

- 1) realizacja rządowych programów wdrażania zaleceń podmiotów międzynarodowych stojących na straży przestrzegania postanowień konwencji o ochronie praw człowieka;
- 2) działania antydyskryminacyjne;
- 3) bieżące monitorowanie zdarzeń, zjawisk i przestępstw dotyczących problematyki dyskryminacji oraz niewłaściwych działań Policji, ich analizowanie i formułowanie propozycji działań w celu poprawy jakości i sposobu funkcjonowania Policji (zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz) – doskonalenie działań Policji;
- 4) propagowanie problematyki ochrony praw człowieka w środowisku policyjnym,
- 5) współpraca, w ramach realizacji ww. przedsięwzięć, z MSWiA, Biurem RPO oraz organizacjami pozarządowymi. Pełnomocnicy szkół, obok zadań związanych z wdrażaniem zaleceń oraz reprezentowania kierownictwa mieli wspomagać pełnomocników regionalnych w przedsięwzięciach szkoleniowych. Mieli również prowadzić przegląd i uczestniczyć w zmianach programów szkoleń dla policjantów w zakresie tematyki praw człowieka i etyki zawodowej oraz opracowywać i upowszechniać orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w jednostkach szkoleniowych i komendach wojewódzkich Policji¹⁷.

---

człowieka, 4) inicjowanie, monitorowanie i koordynowanie działań jednostek i komórek organizacyjnych Policji na terenie województwa, w zakresie realizacji zaleceń krajowych i międzynarodowych instytucji i organizacji powołanych do ochrony praw człowieka oraz zadań wynikających z krajowych programów dotyczących obszaru ochrony praw człowieka, 5) sporządzanie informacji, opinii i stanowisk w przedmiocie oceny zgodności działań policjantów ze standardami ochrony praw człowieka, 6) diagnozowanie potrzeb szkoleniowych, inicjowanie lub samodzielne organizowanie szkoleń niezbędnych do zapewnienia właściwego poziomu respektowania praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji na terenie województwa, 7) reprezentowanie Komendanta Wojewódzkiego Policji w krajowych i międzynarodowych przedsięwzięciach poświęconych prawom człowieka, 8) sporządzanie rocznych raportów z działalności Komendy Wojewódzkiej Policji w zakresie ochrony praw człowieka, 9) bieżąca współpraca z Pełnomocnikiem Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka w zakresie realizacji ww. zadań. Zob. Pismo Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka do komendantów wojewódzkich i stołecznego Policji, 30 października 2007 r.

¹⁷ M. Wydra, *Rola pełnomocników ds. ochrony praw człowieka w Policji* [w:] *Polsko-gruzińska wymiana doświadczeń w zakresie podejmowania czynności służbowych przez funkcjonariuszy Policji w aspekcie praw i wolności człowieka*. Materiały poseminaryjne pod red. I. Nowickiej i T.

Od 2010 r. w Policji realizowano trzyletnie strategie działania w zakresie ochrony praw człowieka. W *Głównych kierunkach pracy na lata 2010–2012* położony został nacisk na pracę wewnątrz organizacji, zwłaszcza, na proces formacji kadr. Kierunki pracy określone zostały w sposób następujący: 1) wzmocnienie postaw i zachowań tolerancyjnych funkcjonariuszy, 2) podniesienie efektywności komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej, 3) koordynacja działań w zakresie wdrażania w Policji zaleceń międzynarodowych i krajowych podmiotów stojących na straży postanowień konwencji o ochronie praw człowieka, 4) wzmocnienie pozycji funkcjonalnej pełnomocników¹⁸.

Na kolejny okres przyjęta została *Kierunkowa strategia Policji w zakresie systemowej ochrony praw człowieka na lata 2013–2015*. Wyodrębniono w niej dwa zasadnicze kierunki działań. Pierwszy pn. *Doskonalenie działań wewnętrznych mających wpływ na jakość wykonywanych przez Policję czynności w aspekcie przestrzegania praw i wolności człowieka* przewidywał kontynuację licznych dotychczasowych działań wraz z dwoma nowymi projektami dotyczącymi sfery diagnozy stanu wiedzy funkcjonariuszy i szkoleń. Drugi kierunek eksponował problematykę przeciwdziałania przemocy na tle różnic narodowościowych, etnicznych oraz innych, i związany był z nowymi wyzwaniem stojącymi przed Policją, takimi jak różnicowanie się kulturowe społeczeństwa oraz nadanie odpowiedniej rangi przestępczości motywowanej uprzedzeniami (tzw. przestępstw z nienawiści)¹⁹.

Działania pełnomocników w zakresie propagowania praw człowieka

Pierwszym wyzwaniem postawionym przed pełnomocnikami było przygotowanie do realizacji zadań osób pełniących tę funkcję. Głównymi partnerami w edukacji pełnomocników były krajowe i międzynarodowe organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające w dziedzinie praw człowieka. Pełnomocnicy nabywali wiedzę i umiejętności podejmując np. studia

---

Mosio, Szczytno 2008, s. 6–9; tegoż., *Koncepcja funkcjonowania Pełnomocników Komendantów Szkół Policji ds. Ochrony Praw Człowieka*, 5 maja 2008 r.

¹⁸ K. Łaskiewicz, *Działania Policji na rzecz systemowej ochrony praw i wolności człowieka* [w:] T. Miłkowski, K. Silska (red.), *Policja a swobody jednostki z perspektywy obywatela i funkcjonariusza*, Gliwice 2011, s. 23–25.

¹⁹ <http://www.policja.pl/pol/prawa-czlowieka/aktualnosci/83431_Kierunkowa-strategia-Policji-w-zakresie-systemowej-ochrony-praw-czlowieka-na-la.html>, 18 lipca 2014 r.

podyplomowe w Szkole Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W 2008 roku zorganizowana została specjalna edycja, w której wzięli udział pełnomocnicy z komend wojewódzkich i jednostek szkoleniowych Policji. Na przestrzeni dziesięciu lat zrealizowano kilka projektów edukacyjnych skierowanych do pełnomocników²⁰.

W okresie funkcjonowania nieetatowych pełnomocników, ich działalność głównie koncentrowała się na projektach centralnych. W tym czasie notuje się też pierwsze wystąpienia na spotkaniach kadr kierowniczych oraz wykłady, które dotyczyły ogólnej tematyki nazywanej najczęściej *Policja a prawa człowieka*. Intensyfikacja działalności edukacyjnej nastąpiła od 2008 r. Pełnomocnicy byli współautorami wielu inicjatyw szkoleniowych, wdrożonych następnie w całej Policji, przez służby prewencji, kryminalne, psychologów, komunikacji społecznej itp. Pierwszymi były programy dotyczące przemocy domowej, handlu ludźmi oraz przemocy w środowisku policyjnym.

Szczególne miejsce w działalności miała realizacja (od 2006 r.) *Programu zwalczania przestępstw z nienawiści dla funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego* we współpracy z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Koordynatorem Programu było Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Projekt nakierowany został na zapewnienie bezpieczeństwa osobom, które mogą być potencjalnymi ofiarami przestępstw z nienawiści. Jego celem było podniesienie kompetencji policjantów w zakresie prowadzenia czynności w przypadku zaistnienia zdarzeń tego rodzaju, postępowania z ofiarami oraz uwrażliwienie funkcjonariuszy na kwestie dyskryminacji. Do końca 2013 r. przeszkolono około 70 tys. osób. Koordynatorami programu w Policji byli pełnomocnicy, którzy pełnili też rolę trenerów, prowadząc zajęcia w województwach. Pełnomocników na wniosek MSW włączono ponadto jako tzw. *trenerów wiodących*, w szkolenia centralne trenerów w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Z udziałem pełnomocników, w 2010 r. opracowana została publikacja pt. *Przestępstwa z*

---

²⁰ Pełnomocników szkoliły m.in. Biuro Inicjatyw Demokratycznych i Praw Człowieka w Warszawie (2009), Centrum Żydowskie w Oświęcimiu, (2013), Fundacja „Ocalenie” i Fundacja „Multiocalenie” (2014), Muzeum Historii Żydów Polskich (2014). Kampania Przeciw Homofobii (2010). Szkolenia dotyczące metodyki prowadzenia zajęć dydaktycznych zorganizowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (2012).

nienawiści. *Materiał pomocniczy dla trenera* oraz ulotki dla uczestników szkoleń. Pełnomocnicy opracowali też konspekty do zajęć²¹.

Mając na uwadze fakt, że decydującą rolę w kształtowaniu właściwych standardów służby Policji odgrywa kadra kierownicza, w 2011 r. pełnomocnicy wdrożyli nowy program szkoleniowy, pn. *Prawa Człowieka w zarządzaniu Policją*. Stanowił on kontynuację działań realizowanych przez Wyższą Szkołę Policji z zakresu praw człowieka oraz etyki zawodowej dla komendantów miejskich i powiatowych policji oraz ich zastępców. Program opracowany został przez zespół pełnomocników, którym została przypisana rola szkolących. Do 2013 r. w programie uczestniczyło w całym kraju blisko 500 komendantów²².

Pełnomocnicy byli autorami licznych publikacji, które miały na celu przygotowywanie policyjnej kadry dydaktycznej do prowadzenia szkoleń z zakresu praw człowieka i etyki zawodowej oraz popularyzowania wiedzy na ten temat w środowisku policyjnym. Spośród tych inicjatyw należy w pierwszej kolejności wspomnieć o opracowaniu i wprowadzeniu w 2011 r. w szkołach policyjnych poradnika trenerskiego pt. *Służyć i chronić. Wskazówki do procesu kształtowania pożądanых postaw i zachowań w toku szkolenia podstawowego*. Owocem współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania i licznymi organizacjami pozarządowymi było wydanie w 2013 r. publikacji *Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji. Praktyczny Poradnik*. Poradnik napisany został przez zespół pełnomocników, przy udziale Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Wykorzystano w nim materiały przekazane przez organizacje pozarządowe. Książka trafiła do wszystkich jednostek Policji w kraju. W publikacji tej, przeznaczonej nie tylko dla policjantów, znalazły się najbardziej przydatne informacje dotyczące respektowania praw człowieka przez funkcjonariuszy, zapobiegania dyskryminacji oraz wykonywania czynności

---

²¹ *XX i XXI Sprawozdanie z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej za okres od sierpnia 2009 r. do grudnia 2011 r.*, Warszawa 2012, s. 9–10; *Przestępstwa z nienawiści, materiał pomocniczy dla trenera*, oprac. M. Wydra, R. Rauhut, M. Wołoszyn-Siemion, A. Malomon, W. Prejs, Warszawa 2010.

²² *Program Lokalnego Doskonalenia Zawodowego „Prawa człowieka w zarządzaniu Policją”*, Warszawa, 18 marca 2011 r.

służbowych wobec osób różnych narodowości i wyznań, cudzoziemców oraz mniejszości społecznych²³.

W latach 2004–2014 odbyło się wiele konferencji i seminariów naukowych, których pełnomocnicy byli inicjatorami, organizatorami i aktywnymi uczestnikami. Wiodącą była tutaj Wyższa Szkoła Policji, na której to uczelni odbywały się międzynarodowe seminaria naukowe pt. *Prawa Człowieka a działania Policji*. Własne projekty szkoleniowe w tym zakresie realizowane były w innych ośrodkach szkoleniowych Policji, często we współpracy z podmiotami zewnętrznymi²⁴.

Pełnomocnicy na bieżąco zajmowali się dystrybucją materiałów wydawanych przez instytucje państwowe i Rzecznika Praw Obywatelskich. Na przestrzeni 10 lat do policjantów w jednostkach terenowych trafiło kilkadziesiąt różnych wydawnictw i ulotek dotyczących różnych aspektów ochrony praw człowieka. Istotnym zadaniem pełnomocników było upowszechnianie wśród funkcjonariuszy i pracowników Policji wiedzy na temat wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczących służby policji²⁵.

Wprowadzanie nowych rozwiązań oraz współdziałanie zewnętrzne

Od początku pełnomocnicy brali znaczący udział we wdrażaniu w Policji konkretnych rozwiązań i procedur służących podnoszeniu standardów służby. Pełnomocnicy KGP organizowali bądź współorganizowali prace zespołów powoływanych przez komendantów głównych, aktywnie w nich uczestnicząc. Jednym z pierwszych wyzwań, była zmiana katalogu skarg na działalność Policji.

---

²³ K. Łaskiewicz, *Jedyni w Europie od 10 lat*, „Kwartalnik Policyjny”, 2014, nr 2, s. 101–102; *Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji* pod red. K. Łaskiewicza, Warszawa 2013.

²⁴ <<http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/66974,Miedzynarodowe-Seminarium-Naukowe-quotPrawa-czlowieka-a-dzialania-Policjiquot.html>>; <<http://www.wspol.edu.pl/d/start/1315-ii-miedzynarodowe-seminarium-naukowe-prawa-czowieka-dziaania-policji>>; <<http://slupsk.szkolapolicji.gov.pl/indexmain.php?act=akt&det=20120522>>; <<http://katowice.szkolapolicji.gov.pl/2011/05/ochrona-praw-czlowieka-w-centrum-uwagi/>>; <<http://www.zycie.pila.pl/artykul/1510/w-szkole-policji-o-gender-i-przemocy-seksualnej>>, 21 lipca 2014 r.

²⁵ Na przykład, tylko w 2013 r. przekazano *Praktyczny poradnik savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych* oraz płyty CD *Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia, Polityka różnorodności w administracji centralnej* pod red. E. Lisowskiej; *Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji* pod red. J. Łaskiewicza; Orzecznictwo upowszechniane było również na zewnątrz, m.in. na stronach internetowych. Zob. <<http://www.policja.pl/pol/prawa-czlowieka/orzecznictwo-etpc>>, 23 lipca 2014 r.

Formacja nie gromadziła danych pozwalających na rzeczywiste monitorowanie sytuacji wewnątrz organizacji, co utrudniało prawidłowe badanie poszczególnych niekorzystnych zjawisk, a tym samym kierunkowanie szkoleń oraz sprawozdawanie podmiotom zewnętrznym. W lutym 2008 r. rozpoczął pracę zespół, w skład którego weszli pełnomocnicy i przedstawiciele pionu kontroli. Efektem ich pracy był nowy katalog, wdrożony do użytku końcem tego roku, uwzględniający kryteria nałożone przez instytucje międzynarodowe monitorujące działania Policji. Wprowadzono do pragmatyki skargowej m.in. pojęcia tortur, poniżającego traktowania, dyskryminacji²⁶.

W związku z przyjęciem przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcji tzw. *niezależnego organu monitorującego działalność Policji* w październiku 2009 r. powołany został w Komendzie Głównej Policji zespół, w skład którego weszli pełnomocnicy, zajmujący się opracowaniem i wdrożeniem systemu przekazywania informacji Rzecznikowi Praw Obywatelskich. System ten został uruchomiony w lutym 2010 r. pod nazwą *Model przekazywania informacji skargowych i pozaskargowych przez Policję Rzecznikowi Praw Obywatelskich*. Model zakładał przekazywanie do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich informacji pochodzących ze skarg na działanie Policji z kategorii *niehumanitarne i poniżające traktowanie* oraz *naruszenie prawa do wolności*. Ponadto znalazło się tu komunikowanie o pochodzących z innych źródeł w sprawach, w których mogło dojść do nieuprawnionego działania funkcjonariusza. Dotyczyły zdarzeń, w których z reguły zapadały wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka²⁷. Do Biura RPO opracowano i przekazano w 2013 r. 187 informacji pozaskargowych, na podstawie których 20 spraw zostało przez Biuro podjętych z urzędu²⁸.

W 2010 r. przeprowadzono ewaluację procedury doboru do służby w Policji. Uznano, że jeden z jej elementów – tzw. *wywiad zorganizowany*,

---

²⁶ Decyzja nr 589 KGP z 17 września 2008 r. w sprawie Zespołu do wdrożenia nowego systemu klasyfikacji, rejestrowania i analizowania skarg na działalność Policji.

²⁷ W *Modelu pozaskargowym* wskazano na zdarzenia, z których na podstawie wstępnie przeprowadzonych czynności wynikało, że w związku z działaniami służbowymi funkcjonariusza Policji mogła nastąpić śmierć, próba samobójcza lub uszkodzenia ciała innej osoby, mogło dojść do naruszenia wolności seksualnej osoby albo mogło dojść do bezzasadnego użycia środków przymusu bezpośredniego lub przemocy w stosunku do innej osoby. Zob. Pismo Podsekretarza Stanu MWSiA A. Rapackiego z 28 grudnia 2009 r.

²⁸ M. Krasuska, K. Łaskiewicz, *Sprawozdanie ze stanu realizacji Modelu przekazywania Rzecznikowi Praw Obywatelskich informacji pozaskargowych przez Policję za 2013 r.*, Warszawa 2014, s. 1.

polegający na rozmowie komisji z kandydatem, wymaga modyfikacji. Postawiono sobie za cel wprowadzenie zmian służących lepszemu diagnozowaniu u kandydatów do służby w Policji ich postaw i zachowań. W marcu i kwietniu 2011 r. zadanie to realizował zespół, w skład którego weszli pełnomocnicy oraz przedstawiciele pionu kadr zajmujący się doborem. Efektem było wprowadzenie do *Indywidualnego arkusza obserwacji obszaru Postawa wobec innych ludzi*, w którym uwzględniono kwestie: dostrzegania i uwzględniania odczuć i opinii innych ludzi, otwartości na różnorodność, wielokulturowość oraz postawę tolerancji i przekonanie o obowiązku poszanowania godności ludzkiej oraz respektowania wartości. Ponadto zmodyfikowano listę pytań do kandydatów, dodając zagadnienia dotyczące tego obszaru oraz słowniczek podstawowych pojęć z zakresu praw człowieka i antydyskryminacji. Zmiany w procedurze doboru wprowadzono w maju 2011 r. Pełnomocnicy przeprowadzili szkolenia członków komisji oceniających kandydatów w poszczególnych województwach²⁹.

Jednym z najwyżej ocenianych projektów było wprowadzenie programu *System Wczesnej Interwencji (SWI)*, którego celem nadrzędnym było zapobieganie działaniom patologicznym w Policji. Wdrożeniem programu, opartego początkowo na doświadczeniach KWP w Opolu, a następnie KWP w Łodzi, zajęła się Krystyna Gęsik. Od 2013 r. pełnomocnikiem KGP ds. SWI został Pełnomocnik KWP w Łodzi podinspektor Włodzimierz Sokołowski. W ramach tego programu wdrożono dwa narzędzia: *Warsztaty SWI* dla kadry kierowniczej oraz *Newsletter SWI*. Pierwsze z nich, skierowane do kadry kierowniczej, miało uczyć reagowania na niewłaściwe zachowania podwładnych oraz komunikowania obowiązujących standardów, drugie – miało służyć wymianie informacji o zidentyfikowanych nieprawidłowościach w formacji. W 2010 r. do programu przystąpiły obok KWP w Opolu i Łodzi – komendy w Gdańsku, Katowicach i Rzeszowie. W 2011 r. do systemu zostały włączone pozostałe komendy wojewódzkie, a następnie szkoły Policji. Pełnomocnicy weszli w skład wojewódzkich zespołów SWI, w części jednostek jako przewodniczący³⁰.

---

²⁹ Decyzja nr 194 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 maja 2011 r. zmieniająca decyzję w sprawie przeprowadzenia wywiadu zorganizowanego wobec osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz oceny wyników wywiadu.

³⁰ Szerzej, A. Kowalczyk, *Zapobieganie nieprawidłowościom*, „Policja 997”, 2014, nr 6, s. 22–23; tegoż, *Zapobieganie patologiom*, „Policja 997”, 2014 r., nr 7, s. 17.

Lata 2013–2014 były w Policji okresem podnoszenia znaczenia kwestii zapobiegania zjawiskom nierównego traktowania i mobbingu. Już wcześniej, m.in. pełnomocnicy zajmowali się upowszechnieniem wiedzy na ten temat w środowisku policyjnym. Od 2013 r. wprowadzono działania o charakterze systemowym. W połowie 2013 r. została opracowana i wprowadzona w życie we wszystkich jednostkach procedura antymobbingowa, chroniąca pracowników Policji. Od czerwca następnego roku podobna procedura objęła policjantów. W lipcu 2014 r. wdrożone zostały procedury w sprawach o dyskryminację. Pełnomocnicy uczestniczyli w opracowaniu procedur antymobbingowych, natomiast bezpośrednio odpowiedzialni byli za procedury antydyskryminacyjne³¹.

Szczególne miejsce miał problem równego traktowania kobiet i mężczyzn. W 2014 r. uznano, że w Policji potrzebne jest zbudowanie trwałego systemu diagnozującego oczekiwania i potrzeby w tym zakresie. W przygotowaniu jego koncepcji uczestniczył pełnomocnik KGP ds. Ochrony Paw Człowieka. W maju 2014 r., na mocy decyzji komendanta głównego, powołany został *Zespół ds. Strategii Równych Szans w Policji*, jako grupa analityczno-wdrożeniowa, reprezentująca formację w gremiach zewnętrznych (krajowych i zagranicznych). Jej zadaniem było opracowanie i wdrożenie w Policji trwałego systemu diagnostycznego potrzeb i oczekiwań w zakresie równych szans i równego traktowania ze względu na płeć, a także przygotowanie rekomendacji³².

Pełnomocnicy ds. ochrony praw człowieka uczestniczyli w przygotowaniu przez ministerstwa kolejnych sprawozdań rządowych w zakresie realizacji konwencji międzynarodowych oraz stanowili tzw. punkty kontaktowe podczas obron sprawozdań przed organami traktatowymi. Pełnomocnicy KGP wchodzili w skład delegacji rządowych biorących udział w obronie sprawozdań Rządu, aktywnie uczestnicząc w dyskusji, odpowiadając na pytania komitetów³³. Reprezentowali polską Policję w wielu przedsięwzięciach w kraju i za granicą. Ponadto, brali aktywny udział w pracach zespołów międzynarodowych, seminariach i konferencjach. W działania na gruncie międzynarodowym włączani

---

³¹ K. Kryczka, *W walce z dyskryminacją i mobbingiem*, „Policja 997”, 2014, nr 7, s. 32–33.

³² A. Kowalczyk, *Policjantki są potrzebne*, „Policja 997”, 2014, nr 6, s. 5; Decyzja nr 201 KGP z dnia 27 maja 2014 r. w sprawie powołania Zespołu ds. strategii równych szans w Policji.

³³ Np. K. Gęsik 10 maja 2007 w Genewie. *Realizacja przez Polskę postanowień „Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania”*. IV Sprawozdanie okresowe Rzeczypospolitej Polskiej z realizacji postanowień „Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania”, red. K. Jaworska, Warszawa 2008, s. 271.

byli też pełnomocnicy z komend wojewódzkich, stołecznej, Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie oraz szkół policyjnych³⁴.

Pełnomocnicy wchodzili w skład krajowych zespołów o charakterze doradczym. W 2008 r. Pełnomocnik KGP został włączony przez MSWiA do Międzyresortowego Zespołu ds. Korupcji. Pracował w zespole doradczym Prezesa Rady Ministrów ds. Międzynarodowego Prawa Humanitarnego. Pełnomocnik KGP brał z ramienia kierownictwa Policji systematyczny udział w posiedzeniach Rady do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji. Członkiem Rady był również Pełnomocnik Świątokrzyskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji. Pełnomocnik KGP brał udział w posiedzeniach komisji sejmowych, przekazując stanowisko Policji na temat różnych aspektów służby³⁵.

W 2014 r. na poziomie Komendy Głównej Policji powołano *Policyjną Platformę Przeciw Nienawiści*, której celem miało być *jednoczenie wysiłków Policji i społeczeństwa obywatelskiego w walce z ksenofobią, rasizmem oraz innymi formami nietolerancji*³⁶. Do działań charakteryzujących ten projekt zaliczono: wymiana dobrych praktyk, utworzenie *laboratorium dobrych pomysłów*, przygotowywanie materiałów edukacyjnych, organizacja debat społecznych, organizacja warsztatów eksperckich, organizacja wspólnych kampanii społecznych, rozpoznawanie nowych form i metod działania sprawców przestępstw z nienawiści, obrazowanie działań wykrywczych i wspólne wypracowywanie efektywnych metod rozpoznawania profilów sprawców, przybliżanie środowisku pracy edukacyjnej – wizyty w szkołach policyjnych, rozmowy z detektywami bezpośrednio zajmującymi się przedmiotową tematyką.

---

³⁴ Np. tylko w 2005 r. Pełnomocnik KGP pracował w m.in. projektach międzynarodowych: Unijna Grupa Monitorująca i Kontrolująca Policję, Grupa Monitorująca Przestrzeganie Praw Człowieka przez Policję przy Radzie Europy, był koordynatorem programu OBWE: „Law Enforcement Officer Programme on Combating Hate Crime in the OSCE Region”. Sprawozdanie z działalności pełnomocnika KGP z zakresu ochrony praw człowieka za rok 2005, 4–5 lutego 2005 r.

³⁵ Np. 7 lutego 2013 r. podczas posiedzenia Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Pełnomocnik przekazał stanowisko Policji nt. działań podejmowanych przez Pełnomocników KWP/KSP ds. Ochrony Praw Człowieka w zakresie zwalczania przestępstw motywowanych rasizmem w latach 2011–2012; K. Łaskiewicz, *Sprawozdanie roczne Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka z realizacji głównych kierunków działań na rzecz ochrony praw i wolności człowieka w roku 2012*, Warszawa, 14 lutego 2013 r., s. 17.

³⁶ K. Łaskiewicz, *Jedyni w Europie od 10 lat*, „Kwartalnik Policyjny” 2014, nr 2, s. 101–102.

Inauguracja *Platformy* odbyła się w lutym 2014 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich³⁷.

Główne obszary działań na poziomie regionalnym

Na poziomie regionalnym działalność pełnomocników dotyczyła różnych kwestii, niekiedy wykraczających poza zakres ich działania. Swój czas poświęcali m.in. na przyjmowanie petentów zewnętrznych (osoby skarżące, naukowcy i studenci zainteresowani działalnością Policji na rzecz praw człowieka, partnerzy społeczni itd.) oraz wewnętrznych (osoby zwracające się o pomoc w sprawach indywidualnych), prowadzili bieżący monitoring w zakresie krytyki prasowej, skarg na działania funkcjonariuszy, postępowań dyscyplinarnych oraz innych informacji na temat działań Policji. Istotnym zadaniem było wizytowanie tzw. miejsc detencji: pomieszczeń dla osób zatrzymanych oraz policyjnych izb dziecka pod kątem standardów praw człowieka (najczęściej zaleceń artykułowanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji Rzecznika Praw Obywatelskich). Udzielali również wsparcia w toku wizytacji komitetów ONZ i europejskiego zajmującego się kwestiami zapobiegania torturom oraz poniżającego traktowania ze strony funkcjonariuszy Policji.

Od 2010 roku pełnomocnicy komendantów wojewódzkich i stołecznego stali się regionalnymi koordynatorami wspomnianego *Modelu przekazywania informacji pozaskargowych do Rzecznika Praw Obywatelskich*, a od 2011 r. – odpowiedzialnymi za procedurę informowania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o przypadkach przestępstw motywowanych rasizmem, antysemityzmem i ksenofobią. Istotna była rola ekspercka, która miała swój wyraz m.in. w opiniowaniu przygotowywanych aktów wewnętrznego kierowania, procedur działania, ale też w obecności w policyjnych sztabach podczas demonstracji, manifestacji (tzw. imprez podwyższonego ryzyka). Szczególne zaangażowanie pełnomocników znalazło swoje odzwierciedlenie w edukacji funkcjonariuszy. Dzielili się oni swoją wiedzą w ramach doskonalenia lokalnego, najczęściej poświęconego takim zagadnieniom, jak: prawa człowieka, etyka

---

³⁷ <<http://isp.policja.pl/isp/prawa-czlowieka-w-poli/aktualnosci/5468,II-sesja-Policyjnej-Platformy-Przeciw-Nienawisci.html>; <http://www.brpo.gov.pl/pl/content/policyjna-platforma-przeciw-nienawisci>>, 11 lipca 2014 r.

zawodowa, wielokulturowość, ograniczanie dyskryminacji, wykluczenie i mobbing oraz przeciwdziałanie przestępstwom motywowanym uprzedzeniami. Ponadto szkolenia poświęcali różnym aspektom wykonywania czynności z zakresu pracy operacyjnej, prewencyjnej i dochodzeniowo-śledczej. Część pełnomocników pełniła rolę trenerów centralnych w ramach szkoleń z zakresu przeciwdziałania przestępstwom z nienawiści oraz w ramach programu SWI. Pełnomocnicy byli również autorami publikacji naukowych i popularyzatorskich z zakresu praw człowieka w działalności Policji.

Realizacji wspólnych zadań towarzyszyła mnogość inicjatyw regionalnych. Informacje o działalności pełnomocników były komunikowane w środkach masowego przekazu. Na stronach internetowych jednostek policyjnych powstały zakładki poświęcone problematyce praw człowieka i działaniom Policji na ich rzecz. Pełnomocnicy intensyfikowali współdziałanie z wieloma podmiotami zewnętrznymi, z liderami środowisk mniejszości społecznych, pełnomocnikami ds. mniejszości narodowych i etnicznych w urzędach wojewódzkich, innymi formacjami mundurowymi, uczelniami wyższymi, szkołami oraz samorządami. Z inicjatywy bądź przy współdziałaniu pełnomocników wdrażane były programy profilaktyczne wychodzące naprzeciw oczekiwaniom społeczności lokalnych. W regionach stali się ekspertami, zapraszani do udziału w programach pomocowych i edukacyjnych na rzecz partnerów społecznych³⁸.

Podsumowanie

Na przestrzeni blisko ćwierćwiecza funkcjonowania Policji w demokratycznym państwie prawa, ranga poszanowania praw człowieka w jej działaniach wzrastała. Wprowadzano zmiany wynikające z rosnących oczekiwań społecznych, wyrażanych również przez międzynarodowe i krajowe organizacje stojące na straży praw człowieka. Działania miały być nakierowane na wzmacnianie praworządności i poczucia służby społeczeństwu.

W celu skuteczniejszego wdrażania w Policji zaleceń i rekomendacji z tym związanych komendanci główni Policji ustanawiali swoich pełnomocników ds.

---

³⁸ Pismo Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka do Dyrektora Departamentu Kontroli Skarg i Wniosków MSW z 11 grudnia 2013 r., s. 6–44.

ochrony praw człowieka, a w 2004 r. powstała struktura pełnomocników komendantów wojewódzkich, stołecznego oraz jednostek szkoleniowych. Pełnomocnikami zostały osoby z wszechstronnym doświadczeniem, które zostały przygotowywane do wypełnienia przypisanej roli doradczej, analitycznej i szkoleniowej.

W związku z powołaniem etatowych pełnomocników, od 2008 r. zintensyfikowana została działalność na rzecz ochrony praw człowieka w całej polskiej Policji. Pełnomocnicy inicjowali i realizowali wiele programów służących upowszechnianiu wiedzy na temat przestrzegania i ochrony praw człowieka. Uczestniczyli w wypracowywaniu nowych pragmatyk podnoszących standardy policyjnej służby. Ponadto reprezentowali swoich przełożonych i całą formację, podczas spotkań, debat publicznych oraz w realizacji różnych krajowych i międzynarodowych programów na rzecz ochrony praw człowieka. Działalność pełnomocników charakteryzowała duża aktywność, otwartość na współdziałanie oraz innowacyjność.

Z perspektywy minionych 10 lat należy stwierdzić, że struktura pełnomocników, uczestnicząc w znacznej części reform wprowadzonych w Policji, odznaczyła swoje piętno na obecnym charakterze formacji. Wpływała na wzmacnianie w Policji poczucia służby społeczeństwu i praworządności działań jej funkcjonariuszy. Tym samym przyczyniała się do budowy dobrego wizerunku formacji oraz wysokiego społecznego do niej zaufania.

Streszczenie

Polska Policja została ustanowiona ustawą z 1990 r. Nowa formacja miała stosować się do nowej filozofii: *Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka* (art. 14 ust. 3 ustawy o Policji). Wkrótce okazało się, że chronienie i przestrzeganie praw człowieka wymaga determinacji, wiedzy i umiejętności, a to z kolei wymuszało zmiany organizacyjne, instytucjonalne i szkoleniowe. W 2004 r. ustanowiono pełnomocników komendantów policji ds. ochrony człowieka. Artykuł opisuje ich historię i działania.

Abstract

Polish Police was established by the Police Act of 1990. The new institution was to be guided by a new philosophy: *In the course of performing the official duties, police officers are obliged to respect human dignity, as well as respect and protect human rights* (Police Act - Article 14.3). It soon became obvious that protecting and respecting human rights demands determination, knowledge and skills. Therefore organizational, institutional and educational changes were needed. In 2004 the human rights advisers to the chief commanders of the Police were appointed. The article describes their history and activities.

Słowa kluczowe: Policja, bezpieczeństwo, prawa człowieka, policyjny pełnomocnik ds. ochrony praw człowieka, szkolnictwo policyjne, prewencja, dyskryminacja, współdziałanie, innowacyjność

Mariusz Skiba – mgr, młodszy inspektor Policji, radca Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie pełniący funkcję pełnomocnika Podkarpackiego Komendanta Wojewódzkiego Policji do spraw ochrony praw człowieka.